

Powiat kutnowski: WATERDRIVE Case Area w Polsce

Katarzyna Izydorczyk, Wojciech Frątczak, Kinga Krauze

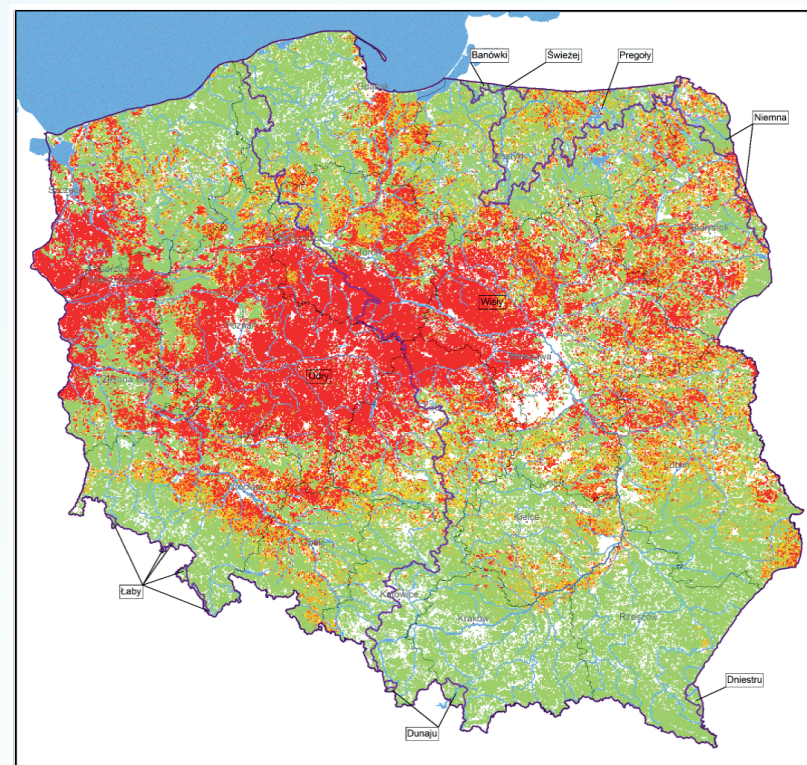
Europejskie Regionalne Centrum Ekohydrologii PAS
we współpracy z Urzędem Marszałkowskim Województwa Łódzkiego

Zwiększone ryzyko suszy

Polska jest jednym z krajów o bardzo ograniczonych zasobach wodnych. Odnowialne zasoby wody słodkiej na 1 mieszkańca wynoszą 1600 m³, podczas gdy już poziom 1700 m³ na 1 mieszkańca uznawany jest za krytyczny.

W ostatnim dziesięcioleciu (2010-2019) częstotliwość susz znacznie wzrosła w Polsce. W ostatniej dekadzie występowały one średnio co 2,5 roku.

Analizy wykazały, że 37,8% obszarów rolniczych i leśnych jest zagrożonych ekstremalną i silną suszą rolniczą, co wraz z obszarami średnio zagrożonymi kwalifikuje aż 45,5% obszarów rolniczych i leśnych jako istotnie zagrożone suszą rolniczą.

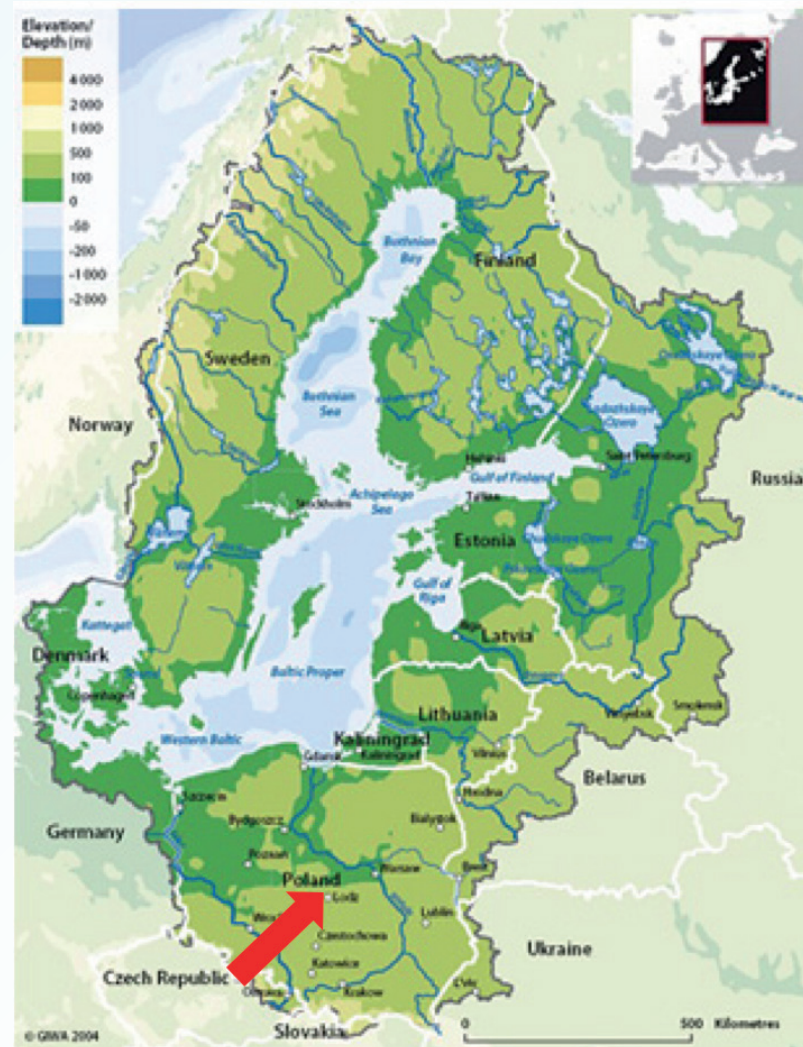
Klasy zagrożenia suszą rolniczą: I klasa (zielona) - tereny słabo zagrożone; Klasa II (żółty) - tereny średnio zagrożone; Klasa III (pomarańczowa) - obszary silnie zagrożone; Klasa IV (czerwona) - obszary skrajnie zagrożone.

Powiat kutnowski w regionie Morza Bałtyckiego

Obszar powiatu kutnowskiego jest ważnym obszarem produkcji rolnej w województwie łódzkim w centralnej Polsce.

Wysoka jakość gleb przyczyniła się do intensywnego rozwoju rolnictwa. Pozyskiwanie gruntów polegało na melioracji terenu i regulacji rzek, a następnie zmianach dynamiki przepływu wód w krajobrazie.

W projekcie Waterdrive Gmina Bedlno, jedna z 10 gmin powiatu kutnowskiego, została wybrana do testowania podejścia Waterdrive w małej skali zlewni rolniczej.

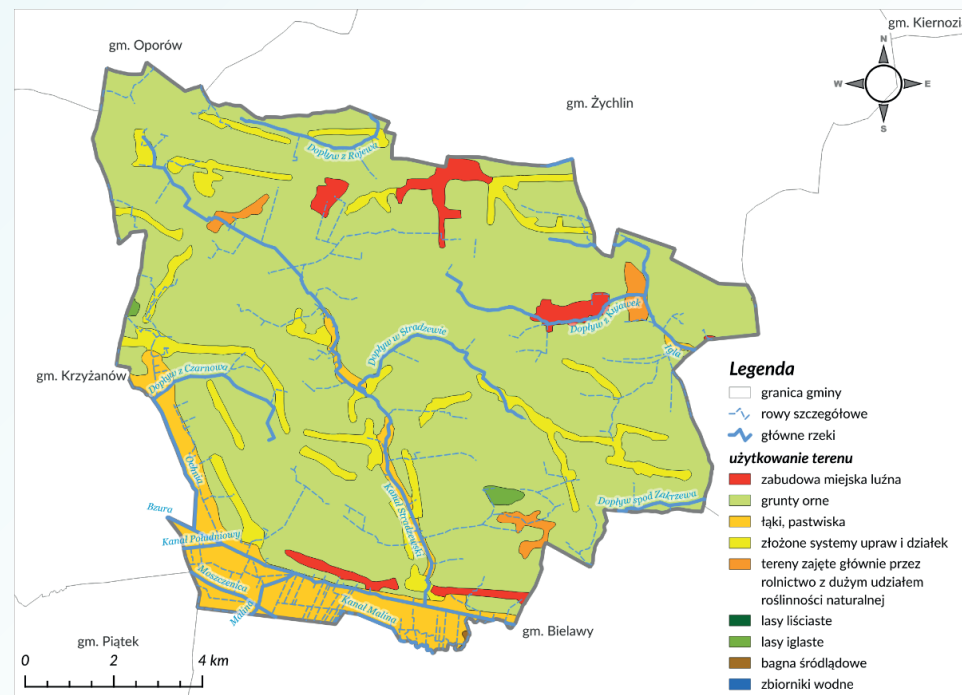

Gmina Bedlno

Gmina Bedlno jest gminą wiejską o łącznej powierzchni 12 596 ha.

Dominującym rodzajem pokrycia terenu są grunty orne (94%, kolor zielony na mapie), których największy udział wykorzystuje się pod uprawę zbóż. Pastwiska i niejednorodne tereny rolnicze o dużym udziale roślinności naturalnej (żółtej i pomarańczowej) stanowią 3,4% powierzchni.

Zlewnia Kanału Stradewskiego leży w całości na terenie gminy i jest systemem połączonym z systemem odwadniającym. Kanał Stradzewski ma długość 14 km, a jego zlewnia wynosi 5 331 ha.

Kontrolowany system odwadniający do retencji wody

Zastosowanie systemu odwadniającego to podstawowe narzędzie w walce z suszą. Remont systemu odwadniającego i przejście na system odwadniania kontrolowanego umożliwia gromadzenie wody w rowach otwartych i podziemnych poprzez urządzenia piętrzące. Pomoże to zwiększyć retencję wody w glebie.

W przeszłości głównym zadaniem systemu odwadniającego było zwiększenie odpływu. W gminie Bedlno sieć melioracyjna obejmuje prawie większość obszaru gminy. Podziemny system melioracyjny wraz z rowami otwartymi jest systemem połączonym z naturalnymi rzekami. Na głównym nurcie (Kanał Stardzewski i Igła) znajdują się urządzenia piętrzące, jednak często są one niszczone.

Należy podkreślić, że efektywne zarządzanie systemem odwadniającym wymaga współpracy i koordynacji działań, ale przede wszystkim zrozumienia i akceptacji sąsiednich właścicieli gruntów.

Niezbędne jest opracowanie wytycznych do wspólnych działań w skali zlewni oraz wykonanie inwentaryzacji i oceny stanu istniejących urządzeń melioracji wodnych lub wskazanie lokalizacji nowych miejsc piętrzących, w tym gruntów prywatnych.

Kontrolowany system odwadniający do retencji wody

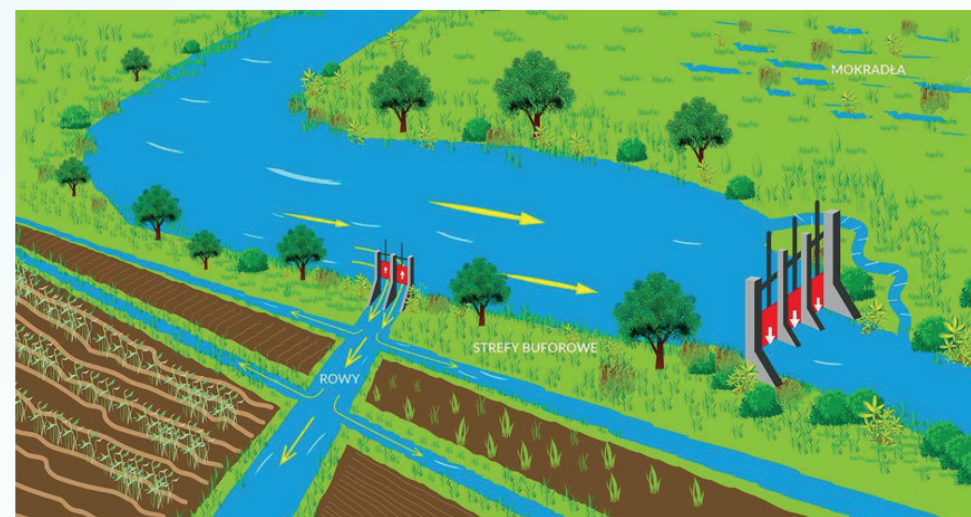
Małe urządzenia piętrzące wodę (bramy) to ręcznie sterowane drewniane wrota. Wody piętrzące gromadzą się w rowach otwartych i wpływają na poziom wody w drenach podziemnych. Podnosi to poziom wód gruntowych na gruntach ornych oraz zwiększa retencję wody w glebie.

Wspólna praca na istniejącej infrastrukturze hydrotechnicznej przez Wody Polskie i spółkę wodociągową Bedno przy wsparciu Urzędu Marszałkowskiego w Łodzi, kwiecień/maj 2020

Kontrolowany system odwadniającający do retencji wody

Druga grupa urządzeń piętrzących to większe konstrukcje piętrzące wodę w głównym korycie rzeki, a następnie kierowanie wody do rowów melioracyjnych. W ten sposób nawadniane są sąsiednie łąki.

<https://www.wody.gov.pl/mala-retencja/retencja-korytowa>

Wspólna praca na istniejącej infrastrukturze hydrotechnicznej przez Wody Polskie i spółkę wodociągową Bedno realizowana przez Urząd Marszałkowski w Łodzi, kwiecień/maj 2020 w ramach nowo prowadzonego ogólnopolskiego programu „Retencja Kanału Rzecznego”.

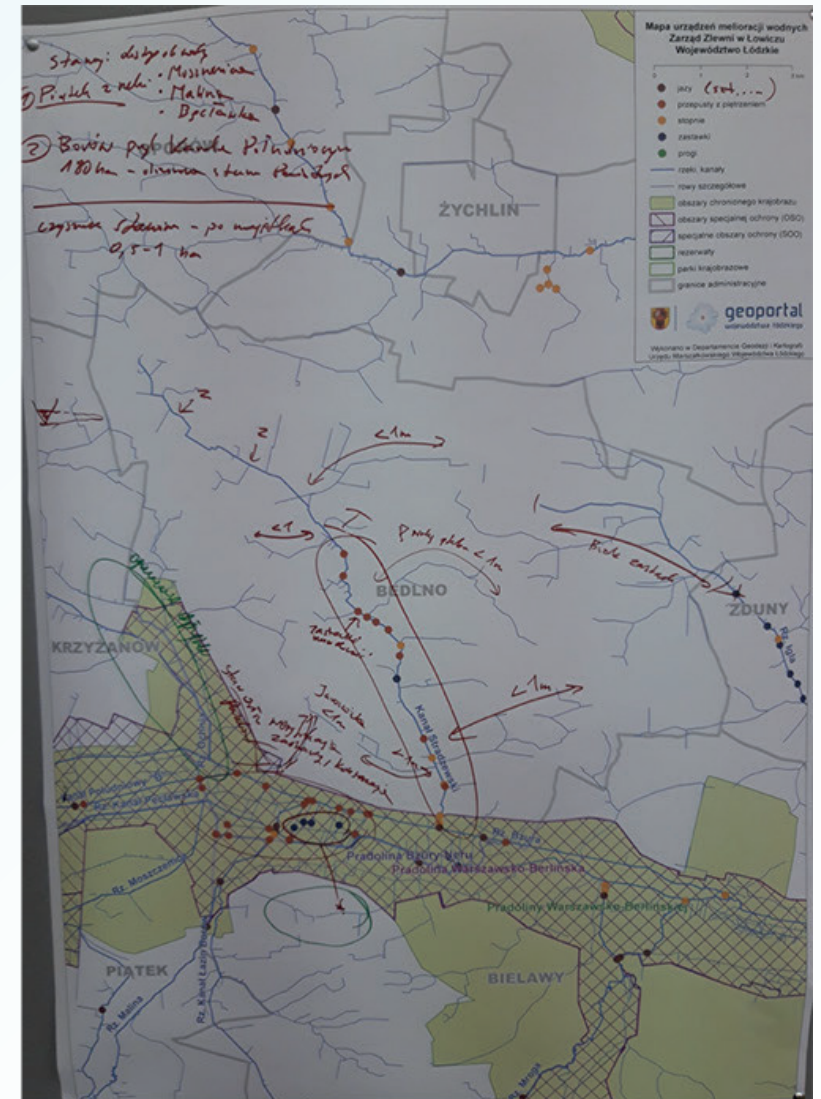
Główni uczestnicy:

- **Spółka wodna w Bednie i Zdunach:**
dobrowolne stowarzyszenie rolników, którzy są właścicielami gruntów, przez które przebiega system odwadniający.
Dobrowolne składki wpłacane przez rolników ustalają ich budżet
- **Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie:**
odpowiedzialny za gospodarowanie zasobami wodnymi
m.in.: ochrona przeciwpowodziowa i suszowa, koordynacja realizacji inwestycji
- **Władze lokalne - Urząd Gminy w Bednie i Zdunach**
- **Urząd Wojewódzki - Urząd Marszałkowski Województwa Łódzkiego**
- **Sieć publicznych doradców rolniczych**

Spotkania lokalne

- Wspólna identyfikacja problemów i rozwiązań z rolnikami i władzami wodnymi
- Współprojektowanie nowego systemu piętrzenia wody zarówno na gruntach państwowych, jak i prywatnych

Spotkania lokalne

Uznanie akceptowalności środków środowiskowych przez rolników

Measures	Farmers's acceptability
Establishing shelterbelts	-/+
Afforestation of selected, unproductive lands	--
Establishing and protection of ecotone meadows and wetlands	+
Cultivation of catch crops and soil embedding crops (intercropping)	++
Protection / establishing small ponds	++
Reconstruction of drainage systems towards amelioration of soils - controlled drainage system	+++

Regionalne Spotkania i Inicjatywy

Wsparcie władz regionalnych jest kluczowym elementem mobilizującym lokalne inicjatywy

- Organizacja spotkań regionalnych spółek wodnych z Wodami Polskimi, w tym konsultacji społecznych;
- Podpisanie Umowy o Partnerstwie Wodnym pomiędzy Marszałkiem Województwa Łódzkiego a Prezesem Wód Polskich;
- Dotacje dla przedsiębiorstw wodociągowych na prace utrzymaniowe z funduszy wojewódzkich (od 2019 r.)

Lokalne Partnerstwa Wodne – inicjatywa krajowa

Współpraca wielopodmiotowa zapoczątkowana w ramach projektu WATERDRIVE znalazła swoją kontynuację w oficjalnych strukturach w ramach Lokalnych Partnerstw Wodnych w powiecie kutnowskim.

Inicjatywę utworzenia Lokalnych Partnerstw Wodnych podjęło Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Brwinowie we współpracy z Regionalnymi Ośrodkami Doradztwa Rolniczego w 2020 roku.

Celem Partnerstwa jest diagnoza stanu i zasad racjonalnej gospodarki wodnej oraz zapobiegania suszy na terenie powiatu.

W przyszłości zapewne będzie też możliwość pozyskiwania środków na badania i ekspertyzy dotyczące retencji wody na terenach rolniczych oraz opiniować planowane inwestycje.

Spotkanie Lokalnego Partnerstwa Wodnego w powiecie kutnowskim (26.11.2021) w celu omówienia opracowania Planu Rozwoju Gospodarki Wodnej na Obszarach Wiejskich dla Lokalnego Partnerstwa Wodnego Powiatu Kutnowskiego na lata 2022 - 2030.

Dotacje na remont kanalizacji, przejściowy RDP na lata 2021-2023

Activities	Lump sum price [PLN, 1 € = 4.5 PLN]
Reconstruction or repair of the drainage ditch, including: a) mowing the slopes and bottom; b) removal of bushes and trees, c) de-silting of the bottom together with scattering the excavated material, d) sloping, e) cleaning of culverts, f) cleaning of drainage outlets	19-37 PLN/ running meter*
Construction, reconstruction or repair of the culvert	1 100 -3 300 PLN**
Construction, reconstruction or repair of hydrotechnical facilities for water damming (gates)	Construction new: 9 000-30 000 PLN** Reconstruction: 5 000 -14 400 PLN**

*Cena zależna od szerokości i głębokości rowów; ** Cena zależy od średnicy/szerokości/rozmiaru
Źródło: <https://www.gov.pl/web/rolnictwo/xiii-posiedzenie-km-prow-2014-2020-z-16-17022021-r>

Dotacje na remont kanalizacji, przejściowy RDP na lata 2021-2023

Activities	Estimated cost
1. Developing programmatic and spatial concept for the Stradzewski Canal basin (including preparing a map for design purposes and hydrological calculations)	200 000 PLN
2. Development of the required technical documentation by the design office for the Stradzewski Canal basin	200 000 PLN
3. Modernization of the existing drainage systems (e.g., repair of facilities: gates, culverts) in the Stradzewski Canal basin (modernization works: 10 items).	102 500 PLN
4. Construction of damming facilities on drainage ditches in the Stradzewski Canal basin (investment works: 10 items)	230 000 PLN
5.-8. The same stages for the Igla river basin - in cooperation with the Zduny Commune (half of the Igla river basin area lies in the Bedlno commune; therefore half of the costs were assumed)	366 250 PLN
Total	1 098 750 PLN 240 000 euro

Ograniczenia:

- Szeroko dostępne mapy nie są wystarczające dla dokumentacji technicznej związanej z odwodnieniem
- Dostępność map papierowych (1:2000) będących częścią dokumentacji z lat 1960-1970, rozpowszechnionych wśród archiwów, przedsiębiorstw wodociągowych i rolników
- Brak programów finansowych wspierających etap przygotowania dokumentacji technicznej
- Brak następców projektantów/osób posiadających uprawnienia i umiejętności do wykonywania dokumentacji technicznej związanej z odwodnieniem
- Zagadnienia prawne dotyczące stawiania zapór i urządzeń piętrzących zmieniają się i wymagają indywidualnej analizy

Sugestie na przyszłość:

- Lepszy dostęp do danych: potrzebna jest wspólna baza danych obejmująca inwentaryzację urządzeń melioracyjnych, a także dane dotyczące wody, gleby, klimatu, geologii i różnorodności biologicznej, która pozwala na lepsze analizy lokalne i opracowanie rozwiązań lokalnych zharmonizowanych w skali zlewni.
- Uczynienie scenariuszy podzlewni/obszarów (np. planów działań) odbudowy i gospodarowania zasobami wodnymi jako powszechnie stosowaną, wspólną podstawę dla wszelkich inwestycji/realizacji.
- Powinny one zostać opracowane przez ekspertów we współpracy z podmiotami zarządzającymi zasobami wodnymi i rolnikami, właścicielami gruntów i innymi zainteresowanymi stronami zgodnie z następującymi zasadami:
(1) Proponowane środki (ich rodzaj/lokalizacja) powinny być analizowane w skali zlewni; (2) Grupa ekspertów powinna być w stanie wypracować całościowe podejście, dlatego powinna obejmować szereg dyscyplin w rolnictwie, wodzie, bioróżnorodności, leśnictwie, klimacie i gospodarce; (3) Zespół ekspertów powinien działać jako wsparcie dla lokalnych partnerstw wodnych.
- Rozwijanie koncepcji Lokalnych Partnerstw Wodnych w celu zapewnienia nowych, skutecznych instrumentów komunikacyjnych i zarządczych pozwalających na partycypacyjne podejście do procesów planowania na poziomie powiatu (zaangażowanie rolników i ich organizacji, innych podmiotów wiejskich, doradców rolnych).
- Kontynuacja działań zmierzających do wprowadzenia nowego rodzaju doradztwa rolniczego (doradca wodny) do krajowego systemu doradztwa Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Powiat kutnowski: WATERDRIVE Case Area w Polsce

Katarzyna Izydorczyk, Wojciech Frątczak, Kinga Krauze

Europejskie Regionalne Centrum Ekohydrologii PAS
we współpracy z Urzędem Marszałkowskim Województwa Łódzkiego